

УДК 373.2.015.312-027.22
DOI 10.31654/2663-4902-2023-PP-1-14-21

Пісоцька Л. М.

старший викладач кафедри дошкільної освіти
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
lm.pisozkaja@gmail.com
orcid.org/0000-0002-8856-7866

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОСТІ ДІТЕЙ 5–6 РОКІВ
ЗАСОБАМИ ПРЕДМЕТНО-ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті розглядається проблема формування у дітей дошкільного віку (5–6 років) основ організованості засобами предметно-практичної діяльності. Наголошується, що наразі питання виховання у дошкільників організованості є складовим найбільш загального завдання дошкільної освіти – розвитку особистості та виховання у дітей дошкільного віку особистісних якостей. У статті автор вказує на основні компоненти, критерії та показники розвиненості організованості дітей п'яти-шести років, згідно з якими було розроблено емпіричну методiku. Разом з тим, зроблено акцент на загальних показниках організованості дітей 5–6 років, на які звертається увага у дослідженні: здатність обходитися своїми силами у ході виконання завдань, самотійно долати труднощі на шляху до мети, не звертатися без потреби за допомогою.

У емпіричному дослідженні авторка зафіксувала, що значна частина дошкільників (38 %) характеризується середнім рівнем розвиненості організованості, який проявляється у їх предметно-практичній діяльності, 34 % дітей п'яти-шести років властивий низький рівень організованості. Найменше виявлено дошкільників п'яти-шести років з високим (10 %) і оптимальним (18 %) рівнями сформованості організованості у предметно-практичній діяльності. В цілому відмічено, що 72 % дітей старшої групи ЗДО характеризуються недостатньою мірою сформованості організованості у предметно-практичній діяльності.

Авторка, вивчаючи виховні впливи педагогічних працівників ЗДО на формування організованості, дійшла висновку, що вихователі не зовсім чітко розуміють потенціал предметно-практичної діяльності для розвитку організованості старших дошкільників і тому використовують її досить обмежено в освітньому процесі. Також відмічено, що для педагогів властиве неповне й однобічне розуміння сутності організованості дітей 5–6 років, що перешкоджає їм організувати педагогічну взаємодію зі старшими дошкільниками, зорієнтовану на виховання і розвиток у них організованості у предметно-практичній діяльності, показниками якої є незалежність, ініціативність, наполегливість, очікування успіху, зібраність. При цьому зовсім незначна частина педагогів взаємодіють у цьому контексті з батьками вихованців старшої групи.

Виховний вплив батьків на формування організованості у дітей 5–6 років не можна назвати системним. Переважна більшість дорослих не цікавиться вміннями дітей організувати власну предметно-практичну діяльність. Проте 40 % батьків виявляють інтерес у вихованні організованості у своїх дітей, заохочуючи їх до самотійної предметно-практичної діяльності. Разом із тим, зовсім невелика кількість опитаних батьків дітей 5–6 років налаштована на співпрацю із вихователями у контексті освітнього процесу.

За результатами проведеного дослідження зроблено висновок щодо необхідності оптимізації процесу формування організованості дітей п'яти-шести років у предметно-практичній діяльності.

Ключові слова: організованість дітей 5–6 років, дисциплінованість, предметно-практична діяльність, формування організованості дошкільників 5–6 років.

Постановка проблеми. Питання організованості є тісно пов'язаним із проблемами розвитку та формування свідомості та вольової активності особистості,

вихованням особистісних якостей, мотивації власної поведінки, розвитком здатності скеровувати власні дії у певній діяльності. У дошкільній освіті організованість розглядають як один із показників вихованості дитини 5–6 років та її готовності до шкільного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У загальному розумінні організованість розглядають як здатність особи проявляти ініціативу, творчо ставитися до довкілля, самостійно скеровувати свою активність у потрібному напрямі, відстоювати власні погляди, надавати оцінку виконаній роботі чи вчинкам, як своїх, так і інших. Тому, О. Степанов підкреслив її належність до вольової сфери, і зазначив, що ця якість дозволяє особистості підпорядкувати свої дії та поведінку наміченій меті та, відповідно, спрямувати у певному напрямі свої зусилля [8, с. 71]. Отже, організованість – це риса характеру або здатність особистості, яка проявляється у діяльності через ініціативність, прагнення без сторонньої допомоги оволодіти знаннями та способами дій, використання набутого досвіду у життєвій практиці.

Разом із тим, П. М'ясоїд наголошує на тому, що існують стійкі зв'язки між вольовими актами та властивостями людини, а також і між самими рисами. Тому дослідник вказав на взаємозв'язок організованості, витримки, наполегливості й ініціативності. На думку автора, означені риси особистості мають відношення до змістового (операційного) боку діяльності й одночасно забезпечують планування й орієнтування дій. Все це дозволяє поступово досягати намічених цілей, мобілізуватися перед можливими перешкодами, приймати відповідні рішення й активно діяти. Також П. М'ясоїд наголосив, що ці властивості вперше з'являються у дитини 5–7-річного віку [6, с. 383].

Водночас З. Гуріна пропонує розрізняти організованість як незалежну й ініціативну поведінку дитини в різних життєвих ситуаціях і організованість ситуативну, яка проявляється лише у тих видах діяльності, до яких дошкільник схильний (має здібності) і відчувається впевнено. Про незалежність можна говорити у тому випадку, коли дитина є здатною обійтися власними силами, виконуючи знайомі та нескладні завдання, подолати труднощі на шляху до мети, не звертатися без потреби по допомогу [2, с. 17].

Тому З. Гуріна у трактуванні суті організованості розрізняє параметри незалежності й автономності. Авторка наголосила, що автономність дитини свідчить скоріше про прагнення малюка розв'язувати власні проблеми без втручання дорослих, ніж про продуктивність у його діяльності [1, с. 7]. Тому, згідно поглядів дослідниці *незалежним* є малюк, здатний діяти продуктивно, конструктивно, без допомоги дорослого, натомість *автономним* – малюк, який надає перевагу відокремленій від дорослого формі діяльності.

На думку В. Кузьменко, з метою формування організованості дітей 5–6 років (як їх індивідуальної ознаки) варто створювати у дошкільному закладі наступні умови: надавати можливість діяти самостійно, робити власний вибір; вправляти у практичному застосуванні набутого досвіду; стимулювати до оцінки своїх вчинків і результатів діяльності; мотивувати, підкреслювати значущість дій і вчинків; надавати необхідну допомогу, використовуючи непрямі методи керівництва; створювати сприятливі умови тим дітям, які проявляли самостійність, для демонстрації своїх нових умінь та навичок одноліткам; підвищувати почуття впевненості у власних силах, розуміння значущості своїх самостійних дій для інших [5, с. 29].

Організованість дітей 5–6 років крізь призму першооснов пізнавальної самостійності у конструктивній діяльності вивчала Ю. Демидова. Науковець відмітила, що означена діяльність містить у собі пізнавальну та продуктивну функції, які впливають на формування першооснов пізнавальної незалежності у дітей. Дослідниця дійшла висновку, що розв'язання конструктивних завдань впливає на розвиток пізнавальних і практичних можливостей, зокрема пошуку ймовірних варіантів досягнення мети, здобуття нових знань, здатності використовувати набутий досвід у різних життєвих ситуаціях, проявляти критичність при наданні оцінки здобутого продукту, демонструвати прогностичність дій і творчість [3, с. 15].

Організована дитяча діяльність є відображенням набутого практичного досвіду під керівництвом дорослого. Найбільший вплив на організованість дошкільника має

предметно-практична діяльність дітей 5–6 років, адже вона є основою для набуття дитиною досвіду щодо використання різних предметів, матеріалів, формування художніх вмінь, зокрема у ліпленні, аплікації, художній праці тощо [4, с. 23]. Так, О. Половина відмітила, що у дошкільника, у якого сформовані знання й уявлення про властивості художніх матеріалів, технік і є досвід їх використання, з'являється можливість незалежно від дорослих організувати самостійну художню діяльність, у якій можна самому фантазувати, творити, створити нові художні образи [7, с. 4].

Зважаючи на те, що предметно-практична діяльність у дошкільному віці є ефективним чинником формування організованості, доречно з'ясувати особливості її впливу на означену якість дітей 5–6 років. Отже, **мета статті** полягає у емпіричному вивченні особливостей організованості дітей 5–6 років у предметно-практичній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі емпіричного вивчення особливостей організованості дошкільників 5–6 років у предметно-практичній діяльності ми орієнтувалися на такі критерії: *незалежність, цілеспрямованість, творча ініціатива, критичність і самокритичність*. Структурними складовими *сформованості організованості у предметно-практичній діяльності (малювання, художня праця)* дошкільників 5–6 років були *когнітивний, емоційно-ціннісний і поведінковий*. Під час проведення емпіричного дослідження орієнтувалися на схарактеризовані вище критерії та компоненти, та показники, враховували спрямованість дітей на прояви власної організованості у предметно-практичній діяльності.

У дослідженні взяли участь 33 дітей 4–5 років, які відвідують старшу групу ЗДО; 13 вихователів цього ж закладу та 33 батьків вихованців. Було використано такі методи: бесіди (*Про організованість, Який Я?*), проєктивна техніка, моделювання ситуації вибору, спостереження, експериментування з аплікативним образом (аплікація), спостереження за педагогічними впливами педагогів, анкета для батьків, анкета для вихователів. Означені методи сприяли отриманню інформації про існуючий рівень знань і уявлень дітей 5–6 років про організованість у предметно-практичній діяльності, ставлення до виробів і до самого себе, налаштованість на взаємодію з дорослими та практичні навички виконання певних дій у предметно-практичній діяльності, а також з'ясувати вплив з боку суспільного та сімейного виховання на розвиток організованості у предметно-практичній діяльності дошкільників.

Здійснивши аналіз отриманих результатів за *когнітивним компонентом*, було з'ясовано, що лише 30 % з опитаної вибірки мають уявлення про сутність і значення організованості як риси особистості. Водночас діти 5–6 років без проблем назвали дорослих (батьків, знайомих дорослих), яким притаманна означена якість. Разом із тим значно складніше досліджуваним було назвати однолітків, яким вона властива. Так, лише 20 % визначили когось із дітей.

Неоднозначність отриманих даних за цим компонентом виявилися у тому, що 55% дітей схильні оцінювати себе інколи організованими, решта ж – 45 % опитаних відповіли, що завжди зібрані, мобільні (організовані). Проте пояснити, як дізнаються чи організовані вони, чи не дуже змогли далеко не всі. Зокрема понад 95 % опитаних відповіли, що не знають як стати організованим.

На нашу думку, здобуті дані свідчать про низький рівень сформованості у дошкільників 5–6 років когнітивного компонента організованості: діти 5–6 років не змогли у повній мірі називати що ж є організованість і визнати себе організованою дитиною; старші дошкільники не змогли розгледіти власні недоречності у поведінці, які не дозволяють бути зібраним, мобільним (тобто організованим). Більшою мірою організованість дошкільники пов'язують із побутовими процесами (готування їжі, прибирання у приміщенні тощо).

За *емоційно-ціннісним компонентом* було виявлено, що зовсім мала частина дітей 5–6 років (15 %) віднесла організованість до першого рангу, вважаючи її найважливішою якістю. Натомість 85 % старших дошкільників розмістили досліджувану якість на третій позиції. Тобто організованість як особистісна риса є бажаною для них, але не головною. Саме тому, більшість дітей на перше місце ставили товариськість, а на друге – кмітливість. Потім розміщені організованість, акуратність, слухняність (у порядку спадання).

Моделювання ситуації вибору показало, що 50 % дітей схильні надавати перевагу ризику, обираючи при цьому складне завдання, проте повною мірою змогли його реалізувати 40 % досліджуваних 5–6 років. Надали перевагу виконанню простих завдань 35 % досліджуваних і всі вони просили перед виконанням задачі експериментатора сказати, чи правильно вони міркують (зверталися за допомогою) і лише тоді вони починали його виконувати. Разом із тим, 15 % дітей 5–6 років прагнули якнайшвидше виконати завдання, незважаючи на якість результату. Загалом 40 % дітей старшої групи проявили свою незалежність під час виконання завдання.

За *поведінковим компонентом організованості* у предметно-практичній діяльності виявлено, що під час занять із аплікації, ліплення, конструювання лише 15 % дітей 5–6 років мали стійкий інтерес до діяльності, і тому не відволікались, доводили розпочате до завершення, а їх роботи вирізнялись високою мірою якості й оригінальності. Також для них були властивими були самостійність у роботі, прагнення якісно виконати завдання, досягнути певного результату та довести розпочате завдання до логічного завершення. Водночас творчість вони виявляли лише за знайомих обставин, а за складних дотримувались відомого зразка.

Натомість 45 % дітей 5–6 років демонстрували автономні самостійні дії, але вже репродуктивного характеру, тобто вони могли повторити дії, показані педагогом. При виконанні робіт за задумом потребували допомоги. Доповнень чи змін в свої роботи не вносили. Решта 40 % досліджуваних 5–6 років виявили власну неспроможність самостійно виконати завдання, зорганізуватися та спланувати власні дії. Тобто вони взагалі не контролювали своєї діяльності. Діти були невимогливі до своїх виробів, їх влаштовував будь-який результат своєї діяльності, навіть незакінчений.

Аналіз організованості дітей 5–6 років у ході виконання завдання щодо експериментування з аплікативним образом (моделювання) здійснювався за такими параметрами: *високий показник* – дошкільник характеризується прагненням досягати мети, виконувати завдання незалежно, без сторонньої допомоги, яка йде від дорослого чи однолітків. У разі об'єктивного звернення за допомогою, прохання є конструктивним, При цьому діти намагання діяти з власної ініціативи та були оптимістично налаштовані; доведення розпочатого до логічного завершення; *достатній показник* – дитина 5–6 років загалом не відмовляється від передчасного втручання дорослого, хоча й знає як саме варто діяти, завжди доводить розпочате до завершення; *середній показник* – характеризується меншою впевненістю в успіху, залежність від підтримки й допомоги дорослого; *низький показник* – характеризується схильністю дитини до залежної поведінки, оскільки повною мірою потребує контролю із боку дорослого, діє виключно за вказівками і за емоційної підтримки ззовні.

На основі узагальнення результатів за всіма методами дослідження, було здійснено розподіл дітей 5–6 років за рівнями вихованості організованості та схарактеризовано їх поведінку. Зокрема 11 % досліджуваних має *високий рівень* досліджуваної риси, що є наслідком: знань про організованість, розуміння її значення у предметно-практичній діяльності; виділення цієї риси у дорослих, однолітків; усвідомлення ролі зібраності задля ефективного виконання роботи; завжди умотивованої діяльності з елементами творчості; наполегливості у пошуках варіантів досягнення мети; ризику, отримання задоволення власне від діяльності; постійних експериментів, незалежних дій, автономних пошуків; завжди високої якості виробу, якому завжди надає об'єктивної оцінки; очікування схвалення результатів дій від дорослих, однолітків.

Діти з *оптимальним рівнем (17 %)* розуміють значення організованості у предметно-практичній діяльності; помічають цю рису у дорослих, зрідка в однолітків; усвідомлюють роль зібраності для ефективного виконання роботи; їх діяльність мотивована, інколи містить елементи творчості; шукають варіанти досягнення мети; інколи ризикують, постійно отримують задоволення власне від діяльності; здатні до експериментів, незалежних дій, автономних пошуків; отриманий результат завжди гарної якості, які самі критично оцінюють; очікують схвалення від дорослих, однолітків, але від їх від допомоги відмовляється

Діти з *середнім рівнем (39 %)* знають про організованість та її роль у успішній предметно-практичній діяльності; підмічають її у дорослих; нерідко діяльність їх мотивована, допоки все йде добре, але за своїм характером вона репродуктивна;

часто звертаються за допомогою до дорослого; інколи самі шукають варіанти досягнення мети; мало ризикують, проте отримують задоволення від діяльності; експериментують, але не дуже охоче, задовольняються простим досягненням мети; незалежних дій, автономних пошуків виявляють зовсім мало та й то лише з допомогою дорослих; на якість результату мало звертають увагу, головне аби було досягнуто мети; виріб критично можуть оцінити з дорослим; постійно очікують від них схвалення; від допомоги відмовляються до появи першого ускладнення.

Діти з *низьким рівнем організованості* (33 %) мають слабкі уявлення про організованість у предметно-практичній діяльності; не здатні виокремити означену рису в людей; діяльність слабо мотивована і завжди репродуктивна; помилки можуть виправити лише з дорослим; дуже часто звертаються за допомогою й ніколи не відмовляються від неї; головне для них досягнути мети, не звертаючи уваги на якість результату; не ризикують, задоволення від діяльності є лише тоді, коли є успіх; незалежних дій, автономних пошуків майже не помітно; не здатні надати об'єктивної оцінки, проте чекають схвалення власних дій дорослим.

Здійснивши дослідження установок і виховних впливів дорослих, ми дійшли висновку, що розуміння ними проблеми виховання організованості дітей 5–6 років в цілому є обмеженим. Так, згідно нашої точки зору, таке ставлення батьків і вихователів ЗДО зумовлено низкою причин, серед яких головною причиною виступає неповне й однобічне розуміння феномена організованості у 5–6 років. Анкетування вихователів показало, що більшість із них (74 %) вважають себе організованою людиною, зовсім небагато (13 %) гадають, що вони є організованими час від часу, а ще невелика частина (13 %) відмітили, що вони є самі не дуже організованими, радше навпаки. При цьому близько половини опитаних педагогів схильні гадати, що в основному проявами дитячої організованості є процес розв'язання проблем: якщо дошкільник розв'яже їх незалежно, без сторонньої допомоги, то це і є його організованість, тобто зібраність (мобілізованість) й активність дитини. На нашу думку такі уявлення дорослих є неповними, оскільки вони вказують лише на один із щонайменше трьох параметрів цієї особистісної риси.

87 % вихователів вважають, що організованість є дуже важлива якість, але не така, як інші особистісні властивості. При цьому 37 % опитаних вважали, що організованість, насамперед, впливає на розвиток вольових якостей у дитини, а саме: цілеспрямованості, ініціативності, впевненості у власних можливостях тощо. Зовсім невелика частина (13%) педагогів підкреслили позитивну роль організованості у розвитку пізнавальної сфери, натомість 50 % вихователів відмітили, що розвиток організованості дошкільника пов'язаний із оволодінням ним потрібними уміннями та навичками у практичній діяльності.

Цікавим виявився факт, що 63 % вихователів вказали на те, що дитячу організованість визначають найбільше виховні впливи сім'ї. Інша частина вибірки (37 %) опитаних схиляються до думки, що міра організованості визначається віком дитини (і це не вік 5–6 років). Отже, досліджувані недостатньо усвідомлюють значення цілеспрямованого виховання в умовах освітнього процесу ЗДО для розвитку організованості дітей 5–6 років. Саме тому було з'ясовано, що лише 37 % вихователів визнають, що недостатньо приділяють уваги вихованню у старших дошкільників організованості.

Заслужують на увагу відповіді педагогів, які дозволили виявити методи, форми, засоби та прийоми виховання організованості дошкільників частіше використовують вихователі у своїй діяльності. Такими методами вони відзначили гру та працю (50 %), читання, розповідання, перегляд картин та ілюстрацій, бесіди за означеною темою (37 %); моральна та дієва підтримка, похвала та заохочення до автономних і самостійних дій дошкільника (13 %). Отже, вихователі недооцінюють роль предметно-практичної діяльності у вихованні означеної риси.

У ході дослідження було з'ясовано, як поводять себе педагоги тоді, коли дитина стикається із труднощами. Виявлено, що під час режимних процесів вони обмежуються словесною докорою (*Ти вже великий, потрібно самому вміти вдягати шкарпетки!*) чи допомогою із показом. В організованій діяльності вихователі активно використовували підбадьорення (*Спробуй, це легко; Ми вчимося, ніхто не вміє*). На наш погляд, це не завжди дозволяло зорганізувати дітей на активні, незалежні,

впевнені дії. На заняттях предметно-практичної спрямованості (ліплення, аплікація) педагоги показували спосіб дій або виконували їх замість дітей, навіть тоді, коли багатьом дітям необхідна була підтримка, а не практична допомога. Отже, жоден із педагогів ЗДО у таких моментах не висловлював довіру можливостям дитини.

З'ясовано, що зрідка приділяється увага розвитку організованості дітей 5–6 років під час навчально-пізнавальної діяльності (спостереження, екскурсії, заняття, бесіди, експериментування тощо). Значно більше уваги вихованню організованості дошкільників 5–6-річного віку приділяється у ході предметно-практичної діяльності (самостійне застосування раніше засвоєних прийомів роботи у ліпленні, аплікації), комунікативно-мовленнєвій діяльності (уміння висловлювати та відстоювати думки, вести діалог тощо). Плануючи ігрову діяльність педагоги вирізняють ігри за бажанням дітей, які впливають на розвиток організованості. Отже, вихователі підсвідомо використовують предметно-практичну діяльність у вихованні організованості, але у анкетах висловили недовіру до неї. Такі прогалини у їх знаннях варто подолати.

З наданих відповідей батьків, з'ясовано, що їм досить складно визначити прояви організованої людини. Тому 62 % батьків залишили це питання без відповіді, 34 % з них зазначили, що організовані люди незалежні від інших, самостійно вирішують проблеми, а решта (4 %) пов'язала означену якість із матеріальною забезпеченістю, яка, на їх думку вселяє впевненість у поведінку й тим самим сприяє її більш ефективній організації. При цьому 21 % батьків вбачали важливість організованості у дитини лише з метою успішного навчання у школі (близька перспектива); 50 % опитаних погодилися з важливістю організованості у дошкільному віці, але тільки в плані оволодіння дитиною навичками самообслуговування та самоконтролю; хоча 21 % батьків зазначили важливість розвитку означеної якості, але не вони не зуміли точно передати її значення (*Ця якість знадобиться в подальшому житті..., ...дитина має бути організованою*). Лише 8 % батьків відзначили необхідність організованості як особистісної риси у майбутньому й підкреслили, що вона сприятиме розвитку в дитини впевненості у своїх діях, уміння діяти за нових незвичних обставин, на основі набутих знань, цілеспрямованості під час досягнення певного результату й відповідальності за свої вчинки.

При цьому батьки, щоб виховати організованість, в основному, підказують словесно і показують дітям як варто виконувати завдання (58 %), ще 29 % опитаних дорослих підбадьорюють своїх дітей, заохочують їх до незалежних дій, ризику, експериментування, щоб знайти необхідні шляхи розв'язання завдання. І лише невелика кількість дорослих (13 %) виконують завдання за дитину. Отже, на відміну від вихователів, дорослі члени родини розуміють шкідливість виконання завдання замість вихованців у плані виховання у них організованості.

Також варто зауважити, що більшість із батьків вважають своїх дітей організованими. Зокрема біля 60 % дорослих зазначили, що їх дитина завжди організована; 35 % – син чи донька виявляє ознаки організованої поведінки періодично, переважно за звичних обставин і це значною мірою залежить від інтересу, настрою. І лише 5 % вказують, що їхня дитина частіше проявляє у поведженні ознаки неорганізованої людини. При цьому дорослі вважають, що завжди позитивно впливають на розвиток організованості дитини (37 %). 29 % опитаних зазначили, що не завжди позитивно. Значна частина (34 %) батьків не змогли визначитися зі своїми впливами: вони вагаються або ж не знають якої міри вплив мають на дитячу організованість, а також його модальність. Тому дорослі переконані, що приділяють достатньо уваги організованості своєї дитини, пояснюючи це тим, що залучають дитину до прибирання у квартирі, вчать самостійно вдягатись, привчають до обов'язків: заправляти своє ліжко, поливати квіти тощо (58 %). 13 % дорослих надають дитині свободу вибору у діях, у них відсутні будь-які обмеження. Решта батьків (29 %) вказали на достатність виховних впливів, але зовсім не аргументували їх. Отже, батьки здійснюють виховання організованості переважно у трудовій діяльності.

Варто наголосити, що батьки виявили обмеженість у обранні методів, форм, і прийомів, які, на їх думку, сприяють вихованню організованості дітей 5–6 років. Понад половини респондентів вважають, що використання доручень для розвитку організованості вистачає повною мірою (58 %). Інша ж частина вибірки вважають більш ефективними та дієвими демонстрацію і пояснення (42 %). На нашу думку, батьки мають обмежені уявлення щодо шляхів і засобів виховання організованості дітей 5–6 років.

Висновки. Встановлено, що для 11 % дітей 5-6 років властивий *високий рівень* вихованості організованості, для 17 % вихованців старшої групи характерний *оптимальний рівень*, для 39 % старших дошкільників – *середній рівень*, для 33 % *п'яти-шестирічних дітей* – *низький рівень*. Отже, значна частина досліджуваних дітей 5–6 років (72 %) характеризуються обмеженою організованістю у предметно-практичній діяльності.

Визначено, що рівень усвідомленості дорослими суті організованості та її виховання у дітей 5–6 років в цілому є неповним, а тому малоефективним. Ставлення батьків і вихователів ЗДО зумовлено насамперед спрощеним й однобічним розумінням досліджуваної якості старших дошкільників. При цьому виявлено, що відсутність аргументів і непослідовність педагогів при визначенні умов, форм і засобів розвитку організованості дітей 5–6 років свідчить, що вони слабо орієнтуються у механізмах розвитку й формування організованості у цьому віковому періоді. Натомість батьки вихованців потребують окрім уточнення ознак організованості дітей 5–6 років і певних рекомендацій щодо особливостей її виховання у старшому дошкільному віці.

Література

1. Гуріна З. В. Допоможемо малюкові зростати самостійним. *Дошкільне виховання*. 2006. №11. С. 7–9.
2. Гуріна З. В. Психологічно-педагогічні умови становлення самостійності у дітей раннього віку: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2008. 21с.
3. Демидова Ю. О. Формування першооснов пізнавальної самостійності старших дошкільників у конструктивній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Ін-т проблем виховання АПН України. Київ, 2007. 18 с.
4. Долинна О., Низковська О. Праця як засіб формування предметно-практичної компетенції дітей. *Дошкільне виховання*. 2012. № 9. С. 22–27.
5. Кузьменко В. Самостійність. *Дошкільне виховання*. 1999. № 11–12. С. 28–30.
6. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2000. 479 с.
7. Половіна О. Як побачити красу, або Ознайомлюємо дітей зі світом мистецтва. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 4. С. 4–14.
8. Психологічна енциклопедія / упор. О. Степанов. Київ: Академвидав, 2006. 424 с.

References

1. Hurina, Z.V. (2006). *Dopomozhemo maliukovi zrostaty samostiinym* [We will help the baby to grow independently]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 11, 7–9 [in Ukrainian].
2. Hurina, Z.V. (2008). *Psykhologichno-pedahohichni umovy stanovlennia samostiinosti u ditei rannoho viku* [Psychological and pedagogical conditions for the formation of independence in young children]. *Extended abstract of candidate's thesis. Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. Kyiv* [in Ukrainian].
3. Demydova, Yu.O. (2007). *Formuvannia pershoosnov piznavalnoi samostiinosti starshykh doshkilnykiv u konstruktyvni diialnosti* [Formation of the fundamentals of cognitive independence of older preschoolers in constructive activities]. *Extended abstract of candidate's thesis. In-t problem vykhovannia APN Ukrainy. Kyiv* [in Ukrainian].
4. Dolylna, O. & Nyzkovska, O. (2012). *Pratsia yak zasib formuvannia predmetno-praktychnoi kompetentsii ditei* [Work as a means of forming the subject-practical competence of children]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 9, 22–27 [in Ukrainian].
5. Kuzmenko V. (1999). *Samostiinist* [Independence]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 11–12, 28–30 [in Ukrainian].
6. Miasoid, P.A. (2000). *Zahalna psykhohiia* [General Psychology]. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
7. Polovina, O. (2021). *Yak pobachyty krasu, abo Oznaiomliuiemo ditei zi svitom mystetstva* [How to see beauty, or Introducing children to the world of art]. *Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu – Methodist preschool teacher*, 4, 4–14 [in Ukrainian].
8. (2006). *Psykhologichna entsyklopediia* [Psychological encyclopedia] / (O. Stepanov Ed.). Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].

Pisotska L. M.

senior lecturer at the Department of Preschool Education
Nizhyn State Gogol University
lm.pisozkaja@gmail.com
orcid.org/0000-0002-8856-7866

**PECULIARITIES OF FORMING THE ORGANIZATION OF CHILDREN
OF 5–6 YEARS OLD BY MEANS OF SUBJECT-PRACTICAL ACTIVITY**

The article deals with the problem of forming the basics of organization in preschool children (5–6 years old) by means of subject-practical activities. It is emphasized that at present the issue of educating preschoolers to be organized is a component of the most general task of preschool education – personality development and education of preschool children’s personal qualities. In the article, the author points out the main components, criteria and indicators of the development of organization of children aged five to six, according to which an empirical methodology was developed. At the same time, the emphasis is placed on the general indicators of organization of children aged 5–6, which are emphasized in the study: the ability to do things on their own in the course of performing tasks, to independently overcome difficulties on the way to the goal, and not to ask for help unnecessarily.

In the empirical study, the author recorded that a significant proportion of preschoolers (38 %) are characterized by an average level of organization, which is manifested in their subject-practical activities, 34 % of children aged five to six are characterized by a low level of organization. The smallest number of preschoolers aged five to six years with high (10 %) and optimal (18 %) levels of organization in subject-practical activities were found. In general, it is noted that 72 % of children of the senior group of IPE are characterized by an insufficient degree of organization in subject-practical activities.

The author, studying the educational influences of teachers of preschool educational institutions on the formation of organization, concluded that teachers do not adequately understand the potential of subject-practical activities for the development of organization of senior preschoolers and therefore use it rather limitedly in the educational process. It is also noted that teachers have an incomplete and one-sided understanding of the essence of the organization of children aged 5–6 years, which prevents them from organizing pedagogical interaction with older preschoolers, focused on the education and development of their organization in subject-practical activities, the indicators of which are independence, initiative, perseverance, expectation of success, and concentration. At the same time, very few teachers interact in this context with parents of senior pupils.

Parents’ educational influence on the formation of organization in children aged 5-6 cannot be called systemic. The vast majority of adults are not interested in children’s ability to organize their own subject and practical activities. However, 40 percent of parents are interested in fostering organization in their children by encouraging them to engage in independent subject matter activities. At the same time, a very small number of surveyed parents of children aged 5–6 are willing to cooperate with educators in the context of the educational process.

Based on the results of the study, it was concluded that it is necessary to optimize the process of forming the organization of children of five to six years old in subject-practical activities.

Key words: organization of children of 5–6 years old, discipline, subject-practical activity, formation of organization of preschoolers of 5–6 years old.